

ክብረ ቅዱሳት ሥዕላት

እንደሚታወቀው ሁሉን የፈጠረ እግዚአብሔር በእግዚአብሔርነቱ የማይታይና የማይዳሰስ ረቂቅ መንፈስ መሆኑን ቅዱሳት መጻሕፍት ያስረዳሉ። «እግዚአብሔር መንፈስ ነው፤ የሚሰግዱለትም (የሚያመልኩትም) በመንፈስና በእውነት ሊሰግዱለት ያስፈልጋቸዋል» ሲል ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ያስተማረው ትምህርት ዐቢይ ማስረጃ ነው (ዮሐ. 4፤24)። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስም የጌታችንን ትምህርት ተከትሎ እግዚአብሔር መንፈስ (ረቂቅ) መሆኑን ሲናገር፤ «እግዚአብሔር መንፈስ ነው፤ የእግዚአብሔር መንፈስ ባለበት በዚያ አርነት አለ» ብሎአል (2 ቆሮ.3፤ 17)።

በዚህ መሠረት የእግዚአብሔር አገልጋዮች የሆኑት ቅዱሳን መላእክትም ረቂቃን መናፍስትም መሆናቸው የታወቀ ነው፤ መጽሐፍ ቅዱስም ይህንን ያረጋግጣልናል (መዝ. 103 (104)፤4)።

ጥያቄ፤ ከዚህ በላይ እንደተገለጸው እግዚአብሔር ረቂቅ መንፈስ ከሆነ፤ አገልጋዮች ቅዱሳን መላእክትም ረቂቃን መናፍስትም ከሆኑ፤ እግዚአብሔርንም ሆነ መላእክትን በሥዕል መግለጽ ይገባል? እግዚአብሔር ይህንን ይመስላል፤ መላእክቱም ይህን ይመስላሉ አያሉ እነሱን በስዕል አየሳሉ መግለጽ ተገቢ ነው?

መልስ፤ እግዚአብሔር በባሕርይ (በመለኮቱ) በስዕል ወይም በቅርጽ መግለጽ ፈጽሞ አይገባም፤ ወይም ለማይና ምድርን የመላውን እግዚአብሔርን በመተው ስዕል አየሳሉ፤ ቅርጽ አየቀረጹ አማልክትን (ጣዖታትን) ማምለክ ዐቢይ ኃጢአት መሆኑን ራሱ እግዚአብሔር ለሙሴ አዞታል እንዲህ ብሎ፤ «ከግብጽ ከባርነት ያወጣሁ እግዚአብሔር አምላክ ህ እኔ ነኝ። ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት አይሁንልህ፤ በላይ በሰማይ ካለው ፤ በታችም በምድር ካለው ነገር የማናቸውም ምሳሌ፤ የተቀረጸውንም ምስል ለአንተ አታድርግ፤ አትሰገድላቸውም፤ አታምልካቸውም፤ በሚጠሉኝ እስከ ሦስትና እስከ አራት ትውልድ ድረስ የአባቶችን ኃጢአት በልጆች ላይ የማመጣ፤ ለሚወዱኝ ትእዛዜንም ለሚጠብቁ እስከ ሺህ ትውልድ ድረስ ምህረትን የማደርግ እኔ እግዚአብሔር አምላክህ ቀናተኛ አምላክ ነኝ» (ዘጸአ. 20፤1-6)።

ነገር ግን እግዚአብሔር ለወዳጁ ለአብርሃም በሦስትነቱ ምስጢር ሦስት መንገዶችን መስሎ እንደተገለጠለት መጽሐፍ ቅዱስ ያስረዳል (ዘፍጥ. 18፤ 1-15)። ስለዚህ ይህንን ታሪክ በሥዕል መግለጽ የሚገባ በመሆኑ ቤተ ክርስቲያን «የአብርሃም ሥላሴ» በሚል ርዕስ በሥዕል አየገለጸች ስታስተምርበት ትገኛለች።

ቅዱሳትን መላእክትም በአምሳለ ሰብእ ማለት በሰው አርአያ ለእስማኤል እናት ለአጋር (ዘፍጥ. 16፤7) ለያዕቆብም (ዘፍጥ. 32፤1) ለበለዓምም (ዘተ.ል. 22፤31) ለኢያሱም (ኢያሱ. 5፤13)፤ ሰውን መስለው ስለ ተገለጹላቸው የእነሱን መገለጽ፤ ተራዳኢነታቸውንና ታዳጊነታቸውን ለምእመናን ለመግለጽ ታሪኩን በሥዕል ማቅረብ የሚገባ ነው። በመሆኑም በኦሪጅናል ዘጸአት በምዕራፍ ሃያ ከተጻፈው ከእግዚአብሔር ትእዛዝ ጋር የሚቃረን አይደለም። በሰው አምሳል በመሣልና ለእነሱም የጸጋ (የአክብሮት) ስግደት ማቅረብን፤ ለዚያም መምሰል ነውና የሚገባ ነው (ኢያሱ. 5፤ 13)።

ከእግዚአብሔር ዘንድ ተልኮ ሦስቱን ወጣቶች ከተወረወሩበት የአሳት ጉድጓድ ያዳናቸውን ቅዱስ ገብርኤልን በሥዕል ሥሎ ማቅረብ የእምነት ሥራ እንጂ የኃጢአት ሥራ አይደለም (ዳን. 3፤ 1-30)። ወደ እሳት የተጣሉትንም ምእመናን ከእግዚአብሔር ተልኮ ላይ ለእግዚአብሔር መልአክ ሥዕል የአክብሮት ስግደት ማቅረብ ሥርዓተ ሃይማኖትን መፈጸም ነው እንጂ መናፍቃኑ እንደሚተቹት ጣዖት ማምለክ አይደለም። ንጉሱ ናቡከደነጾም መልካም ነገር ለሠራሲት ለነቢዩ ዳንኤል ተደፍቶ የጸጋ ስግደት እንዳቀረበለትና ይህንንም በማድረግ እንዳልተወቀሰ፤ እውነተኛቹ ምእመናንም በተራዳኢውና በአማላጁ በቅዱስ ገብርኤል ሥዕል ፊት ተደፍተው የአክብሮት ስግደት ቢያቀርቡለት የእግዚአብሔር ወገኖችና የቅዱስገብርኤል ወዳጆች ያሰኛቸዋል እንጂ አያስወቅሳቸውም (ዳን. 2፤ 46)።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order
www.ethiopianorthodox.org

ሥዕልን ዕጣን የአምልኮት መግለጫዎች እየሆኑ እንደሚቀርቡ የታወቀ ነገር ነው። ለምሳሌ ሥዕል በሕገ ወጥ ተጠቃ ሚዎች የጣዖት መግለጫ እየሆነ ይቀርብ እንደ ነበር ከነቢዩ ሕዝቅኤል እንረዳለን።
(ሕዝ. 8፤ 7-13)።

ስለሆነም በነቢዩ አገላለጽ ኃጢአትና በደል ሆኖ የተቆጠረው ሥዕሉ ሳይሆን በሥዕሉ አማካይነት አምልኮ ጣዖት መፈጸሙ ነው። ነገር ግን የእግዚአብሔር ሠራዊት የሆኑትን ቅዱሳን መላእክትን በሥዕልም ሆነ በቅርፅ አዘጋጅቶ ማቅረብ መፈቀዱን ከኦሪፎና ከመጽሐፈ ነገሥት መረዳት እንችላለን። ነቢዩ ሙሴና ንጉሠ ሰሎሞን የእግዚአብሔር አገልጋዮች የሆኑትን ኪሩቤልን በወርቅ አዘጋጅተው በታቦቱ መክደኛ ላይ እንዲያስቀምጡ እግዚአብሔር እንዳዘዛቸው መጽሐፍ ቅዱስ ያስረዳል (ዘጸአ. 25፤ 18 ፣ መጽ. ነገ. 8፤7)።

ስለዚህ ጨረቃ በከዋክብት ታጅባ ስትታይ እጅግ እንደምትደምቅ፤ ተራራም በዝናብ ወራት በአበባ ተሸፍኖና ደምቆ ሲታይ እንደሚያምር ቤተ ክርስቲያንም የእግዚአብሔር አገልጋዮች በሆኑት በቅዱሳን መላእክት፤ በጻድቃንና በሰማዕታት ሥዕሎች አሸብርቃና ደምቃ ስትታይ በእርግጥ የእግዚአብሔር መንበር (ዙፋን) ያለባት የእግዚአብሔር ቤት መሆንዋን በበለጠ መረዳት እንችላለን።

ከሥዕል የሚገኙ ዐበይት ጥቅሞች

የጥንቱና ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን የሚከተል ክርስቲያን ሁሉ ከቅዱሳት ሥዕሎች ሁለት ዐበይት ጥቅሞችን ያገኛል ። ይኸውም ትምህርትና ረድኤት ናቸው።

ትምህርት በሥዕሎች አማካይነት የመጽሐፍ ቅዱስን ታሪክ በምሕጸረ ቃል በጉላና በተረዳ ሁኔታ ማጥናትና ማወቅ ይቻላል። በኦሪፎት ዘፍጥረት በሁለተኛውና በሦስተኛው ምእራፍ የተገለጸው የአዳምና የሔዋንአፈጣጠር በአባብና (በሰይጣን) አሳችነት በኃጢአት መውደቅ በሥዕል ሲገለጽ የበለጠ መረዳት ይቻላል። በዚህ ዓይነት አብርሃም ልጁን ይስሐቅን ለእግዚአብሔር ሲሰዋው ሲዘጋጅና እግዚአብሔርም በይስሐቅ ፈንታ በጉን እንዳቀረበለት በሥዕል ሲገለጽ ታሪኩ የበለጠ ግልጽ ይሆናል (ዘፍ. 22፤1-14)።

ይልቁንም ዓለም ከመፈጠሩ በፊት የነበረው ቃለ እግዚአብሔር (አካላዊ ቃል) በኋለኛው ዘመን ሰውን ለማዳን ወደዚህ ዓለም መጥቶ ከቅድስት ድንግል ማርያም በድንግልና ተፀንሶ ከሥጋዋ ሥጋን ፣ ከነፍሱም ነፍሱን ነስቶ ከኃጢአት ብቻ በቀር ፍጹም ሰው ሆኖ በድንግልና የተወለደውና ተሰቅሎ በሞቱ ዓለሙን ማዳኑን በሥዕል ገልጾ ማቅረብ መስበክ፤ ማስተማር ነው። በዚህም መሠረት የጌታችንን የልደቱን ታሪክ፣ የጥምቀቱን ታሪክ፣ የስቅለቱን ታሪክ፣ የትንሣኤውንና የዕርገቱን ታሪክ በሥዕል ነድፎ ለምእመናንማቅረብ ማለት የጌታችንን ወንጌል መንግሥት መስበክና ማስተማር ማለት ነው። ምክንያቱም ሥዕል ራሱ በጉልህ የተጻፈ ጽሑፍ ማለት ነው። ጌታችን ተወለደ፣ ተጠመቀ፣ ተሰቀለ ፣ ሞተ፣ ከሙታን ተለይቶተነሣ... የሚለው የወንጌሉ ታሪክ በሥዕል ማቅረብ ማለት ታሪኩን በጉልህ ጽፎ ማቅረብ ማለት ነው።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ለገላትያ ክርስቲያኖች ተግሳጽ ሲጽፍ «የማታስተውሉ የገላትያ ሰዎች ሆይ፤ በዓይናችሁ ፊት ኢየሱስ እንደተሰቀለ ሆኖ ተሥሎ ነበር» ያለው ኢየሱስና ታሪኩን በሚገባ አውቀውትና ከልብም ተረድተውት እንደ ነበር ለመግለጽ ነው (ገላ.3፤ 1-2)።

ስለዚህ ከላይ እንደተገለጸው ቅዱሳት ሥዕሎች በመመልከትና ልብ ብሎ በማንበብ (በማስተዋል) ታሪኩን በሚገባ ማወቅና መረዳት ስለሚቻል ፤ ስለዚህ በቤተ ክርስቲያን የሚገኙ ሥዕሎች የክርስትና ሃይማኖት አስተማሪዎችና አስረጂዎች መሆናቸውን መገንዘብ ተገቢ ነው።

ሁለተኛው ጥቅም ከቅዱሳት ሥዕሎች የሚገኘው ሌላው ዐበይ ጥቅም ደግሞ ረድኤት (ርዳታ) ነው።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order
www.ethiopianorthodox.org

በሕይወተ ሥጋ ያለ ማንኛውም ሰው ይኑሩም ይሙቱም የዘመዶቹን ፎቶግራፍ በቤቱ፤ በመኝታ ቤቱ ወይም በቢሮው ይሰቅላል፤ ወደ ተሰቀለውም ፎቶግራፍ በየጊዜው ያተኩራል፤ ይኸውም አንደኛ ፍቅሩን ለመግለጽ፣ ሁለተኛ ለማሰብና ለማስታወስ ነው። በዚህ መሠረት በሥርዓተ ሃይማኖትም ምእመናን የክርስቶስን፣ የቅድስት ድንግልን፣ የመላእክትን፣ የጸድቃንን የሰማዕታትን ሥዕሎች በቤተ ክርስቲያን፣ በቤታቸው፣ በጸሎት ቤታቸው፣ በጸሎት መጻሕፍቶቻቸው የሚያደርጉት፤ አንደኛ ፍቅራቸውን ለመግለጽ፣ ሁለተኛ ለማሰብና ለማስታወስ፣ ሦስተኛ ከሥዕሎቹ ባለቤቶች ርዳታን፣ አገዛን ፣ ምልጃንና በረከትን ለመቀበል ነው።

ለምሳሌ- በጌታችን ሥዕል ፊት ቆሞ መጸለይ ከጌታ ምሕረትንና ይቅርታን ለመቀበል ነው። ጌታችን በመስቀሉም ሆነ በሥዕሉ አማካይነት ይቅርታን ምሕረትን ይሰጣል። አንደኛውም በዚህ የተጠቀሙትንምእመናን ጠይቆ መረዳት ይቻላል። በቅድስት ድንግልን፣ በቅዱሳን ሥዕሎች ፊት ቆሞ በመጸለይም የሥዕሎቹ ባለቤት ከሆኑት ርዳታን፣ አገዛን ፣ በረከትን ለማግኘት ነው። ለዚህም ምስክሮቹ በጌታና በቅድስት ድንግል ሥዕሎች፣ በቅዱሳን መላእክትና በቅዱሳን ሰማዕታት፣ በጸድቃን ሥዕሎች እየተማጸኑ ከፍተኛ ርዳታንና በረከትን የተቀበሉትን ከህናትና ምእመናን ጠይቆ መረዳት ይገባል። ነገር ግን ዝም ብሎ መንቀፋ ጉዳትን እንጂ ጥቅምን የማይሰጥ መሆኑን መረዳት ይገባል።

ኢየሱስ ክርስቶስ ለነበረበት በጣም ቅርብ የነበሩት የጥንት ክርስቲያኖች በጌታችን ሥዕል፣ በቅድስት ድንግል ሥዕልና በቅዱሳን ሥዕሎች ይማጸኑ እንደ ነበር የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ይመሰክራል። በዘመናችን ተቆፍረው የተገኙ የጥንት አብያተ ክርስቲያናት ፍርስራሶችም በሥዕላተ ቅዱሳን መማጸን ጥንታዊ ትውፊት (ሥርዓት) እንደሆነ ያመለክታሉ።

ታሪክን መካድ ደግሞ አያትና ቅድመ አያትን መካድ ማለት ነው። ስለ ሥዕል ክብር የቤተ ክርስቲያን ትውፊታዊ ታሪክ ምስክር ነው። መጽሐፍ ቅዱስም ቢሆን ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው በታሪክ መንገድ መሆኑ የታወቀ ነው። በዚህ መሠረት የታወቀው ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊ አውሳብዮስ ኤጲስ ቆጶስዘቂሳርያ ስለ ጌታ ሥዕል አጀማመርና አመጣጥ ጽፎ ያቀረበውን ብፁአ አባ ጎርጎርዮስ ሊቀ ጳጳስ ዘሸዋበመጽሐፋቸው ጠቅሰውታል። እኛም የጥቅሱን ፍሬ ነገር ቀጥለን ጠቅሰንዋል።

«ንጉሥ ዐብጋር በዑር (ኤዲሣ) ከተማ የአገሩ ንጉሥ በመሆን ጌታችን በነበረበት ዘመን ይኖር ነበረ፤ ስሙም (ልዑካን) ይባል ነበር። ዐብጋር ማለት በከለዳውያን ቋንቋ ቄሣር ማለት ነው። ዐብጋር በዚያ ዘመን በጠና ታሞ ነበር፤ የጌታችንን ተአምራት በዝና ሰምቶ ይፈውሰው ዘንድ ደብዳቤ ጽፎ ለጌታችን ላከለት፤ ጌታችንም ደብዳቤውን ከመልእክተኛው እጅ ተቀብሎ ካነበበው በኋላ «ሳያዮኝ ያመነኝ ዐብጋር ብፁዕ ነው» ብሎ ዐብጋርን በማመስገን በሱ ስም እንዲፈውሰው ከደቀ መዛሙርቱ መካከል አንዱን እንደሚልክለት በመግለጽ መልስ ላከለት። ነገር ግን ከጌታ ጋር ተገናኝቶ የተመለሰው የዐብጋር (ዩካማ) መልእክተኛ ሠዓሲ ስለነበር ከጌታችን ጋር ሲነጋገር ፊቱን በሥዕል ነድፎ (ሥሎ) ከደብዳቤው ጋር ይዞ ተመለሰ። ከዚያም እንደ ደረሰ ከጌታ የተላከውን ደብዳቤ ለታመመው ንጉሥ አነበበለት፤ ሥዕሉንም አሳየው። በዚያን ጊዜ በሸተኛው ንጉሥ የጌታችንን ቃል ከደብዳቤው ሰምቶና ሥዕሉንም በዓይኑ ተመልክቶ ወዲያው ከሕመሙ እንደ ተፈወሰ ታሪኩ ያስረዳል (አባ ጎርጎርዮስ፤ የኢ. ኦ. ተ. ቤተ ክርስቲያን ታሪክ 1974 ገጽ 119- 120)።

አንደገናም ይኸው አውሳብዮስ ስለ ጌታችን ሥዕል የሰጠው ምስክርነት እንዲህ የሚል ነው «ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዕለተ ዓርብ ደሙን እያንጠፈጠፈ መስቀሉን ተሸክሞ ወደ ጎልጎታ በሚጓዝበት ወቅት እያለቀሱ ከሚከተሉት ደጋግ ሴቶች መካከል ቪሮኒካ የተባለች ደግ ሴት የራስዋን መሸፈኛ አውልቃፊቱን እንዲያድፍበት (እንዲጠርግበት) ለጌታ ወረወረችለት፤ ጌታችንም በደምና በላብ የተጠመቀውን ፊቱን ጠርጎ ሲመልሰላት ሥዕለ ገጹ ማለት የፊቱ መልክ በሻሸዋ ላይ ታትሞ ቀረ» በማለት ከላይ የጠቀስነው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊው አውሳብዮስ ይመሰክራል።

ስለ ቅድስት ድንግል ማርያም ሥዕል ደግሞ ወላዲተ አምላክ በነበረችበት ክፍለ ዘመን የነበረው ሐዋርያው ቅዱስ ያዕቆብ የጌታን ታሪክ (ወንጌል) ሲጽፍ ስለ ወላዲተ አምላክም ብዙ ጽፎአል። በዚህ የያዕቆብ ወንጌል (ያዕቆብ ታሪክ) በተባለው የትውፊት መጽሐፍ ወንጌላዊው ቅዱስ ሉቃስ ለመጀመሪያ ጊዜ የማርያምን ሥዕል መሣሉ ተጽፎአል።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order
www.ethiopianorthodox.org

አውሳብዮስ ኤጲስ ቆጶስ ዘቀሳርያና ሌሎችም የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጸሐፊዎች እንደ መሰከሩት የጥንት ቤተ ክርስቲያን ለጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥዕል ፣ ለወላዲተ አምላክ፣ ለቅዱሳን መላእክት፣ ለጸድቃንና ለሰማዕታት ሥዕሎች ከፍ ያለ ክብር እንዲደረግላቸውና የጸጋና የአክብሮት ሰግደት እንዲቀርብላቸው ስታስተምር ኖራለች። ምእመናንም በቤተ ክርስቲያን ትምህርት መሠረት በሚጸልዩበት ቤተ ክርስቲያንና በቤታቸው በሚገኘው በግል ጸሎት ቤታቸው የጌታችንን፣ የቅድስት ድንግል ማርያምና የቅዱሳንን ሥዕሎች በግድግዳው በመስቀልና የክብር ሰግደት በማቅረብ ሲማግኑባቸው ኖረዋል።

በዚህ ሁኔታ የሥዕል ክብር በጥንት ቤተ ክርስቲያን እንደ ተጠበቀ እስከ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ድረስ ከቆየ በኋላ ሳይታሰብ በድንገት ከክርስቲያኖቹ መካከል ጥቂቶች ሰዎች የሥዕልን ክብር በመቃወም ተነሡ። በዚህ ምክንያት በሮምና በባህንታይን ግዛቶች ከባድ ክርክርና ሁከት ተቀሰቀሰ። በዚህ ጊዜ በ797 ዓ.ም የምስራቅ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ጉባዔ አድርገው የቅዱሳንን ሥዕሎች ማክበርና መሳም (መሳለም) እንደሚገባ ለሥዕሎቹም የአክብሮት ሰግደት ማቅረብ ተገቢ መሆኑን በሰፊው አትተው ወሰነዋል። እንሆ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ፕሮቴስታንቶች እስከ ተነሡበት እስከ አሥራ ስድስተኛው መቶ ክፍለ ዘመን አጋማሽ ድረስ የሥዕል ክብር ከፍተኛውን ቦታ ይዞ ይቆያል። በአሁኑ ክፍለዘመንም በመላው ዓለም በሚገኙ ከሦስት መቶ ሚልዮን በላይ በሚሆኑ ኦርቶዶክሳውያን ክርስቲያኖችና ከዘጠኝ መቶ ሚልዮን በሚበልጡ ካቶሊካውያን ክርስቲያኖች ዘንድ የሥዕል ክብር ከፍተኛውን ቦታ ይይዛል።

እነዚህ ከአንድ ሺህ አራት መቶ ሚልዮን በላይ የሚሆኑ የዓለም ክርስቲያኖች በሙሉ በአካል ሦስት በመለኮት (በአምላክነት) በባሕርይ አንድ አምላክ ብቻ የሆነውን እግዚአብሔርን እያመለከሱ ለቅድስት ድንግል ፣ ለቅዱሳን መላእክት፣ ለጸድቃንና ለሰማዕታት፣ ለቅዱስ መስቀልና ለቅዱሳት ሥዕሎች የጸጋና የአክብሮት ሰግደት ያቀርባሉ፤ ለሥዕሎች ተማሳጽኖ እያቀረቡ የሥዕሎቹ ባለቤቶች ከሆኑት ከጌታችንና ከቅዱሳን ዘንድ ርዳታን፣ በረከትን እገዛን ያገኛሉ።

ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀሉና በሥዕሉ አማካይነት ምሕረቱንና ቸርነቱን ይሰጠን። ቅድስተ ቅዱሳን ድንግል ማርያም፣ ቅዱሳን መላእክት፣ ጸድቃንና ለሰማዕታትም በሥዕላቸው አማካይነት በረከቱንና ረድኤትን ከጌታ ዘንድ እያማለዱ እንዲያሰጡን የእግዚአብሔር ፈቃድ ይሁንልን «አሜን»።

አቡነ ገብርኤል በ1990 ካሳተሙት «ክብረ ቅዱሳን» ከሚለው መጻሕፍ የተወሰደ።